

Terapiat
etulinjaan

Mielenterveystalo.fi

Tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden tavoitteet

Yhdessä kohti vahvempia mielenterveyspalveluita -seminaari

Kasper Mikkonen, 13.2.2026

Yhteenveto

1. Vaikuttavuudelle tulee asettaa tavoitteet.
2. Tavoitteita tulee asettaa ja seurata monipuolisesti ja systemaattisesti.
3. Vaikuttavuuden vertaiskehittäminen (ja ylipäänsä onnistunut kehittäminen) edellyttää yhteistä kieltä, yhteistä tietomäärittelyä ja yhteisiä prosesseja.
4. Terapiat etulinjaan –toimintamalli ylläpitää tiedolla johtamisen verkostoa ja auttaa vaikuttavuuden seurannan kysymyksissä ja edistää vertaiskehittämisen rakenteen ja –prosessien perustamista.

Esityksen sisältö

1. Tiedolla johtamisen kansallinen kehittäminen 2020-2025.
2. Näkökulmia ja työkaluja työkalujen asettamiseen
3. Tavoitteita kohti! Terapiat etulinjaan –toimintamallin tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden seurannan palvelut tavoitteiden seurannan ja saavuttamisen tukena.

Terapiat
etulinjaan

1. Tiedolla johtamisen kansallinen kehittäminen 2020-2025

Mielenterveystalo.fi

Mistä tilanteesta lähdetään vuonna 2026?

- Hyvinvointialueiden aloitus johti useilla alueilla tietojärjestelmien kilpailutukseen/vaihtoon. Tilanne on seestynyt ja tietojärjestelmät valikoituneet.
- Valtakunnallista yhteistyötä tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden seurannan edistämiseksi on tiivistetty runsaasti viime vuosien aikana.
- Useilla alueilla toteutetaan vaikuttavuuden seuranta ja useilla on myös määriteltyjä prosesseja vaikuttavuustiedon hyödyntämiseksi osana johtamista. Seurannassa hyödynnetään yhdessä määriteltyjä mittareita/indikaattoreita.
- Kehittämistyötä haastaa organisaatioiden sisäinen hajanaisuus ja kommunikaation puute.
- Onnistuminen edellyttää monipuoliseen ja systemaattiseen kehitystyöhön sitoutumista.
- **Vaikuttavuuden rutiiniseuranta ja mahdollisuus vertaiskehittämiseen on merkittävästi lähempänä kuin muutama vuosi sitten!**

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallinen tavoite	Indikaattori
Saatavuus	<ul style="list-style-type: none"> Viive yhteydenotosta hoidon tarpeen arvioon (vrk.) Viive hoidon tarpeen arviosta interventioon (vrk.) Palveluita odottavien lukumäärä (yhteydenotosta hoidon tarpeen arviota odottavat & hoidon tarpeen arviosta interventiota odottavat)
Saavutettavuus, yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Interventioiden kohdeoire/-ongelma Apua hakevien aiempi psykososiaalinen hoito/tuki samaan kohdeoireeseen/-ongelmaan viimeisen vuoden aikana
Laatu, arkikustannusvaikuttavuus	<ul style="list-style-type: none"> Toteutettu palvelu (toimenpidekoodi) Käypä hoito-/PALKO suositusten noudattaminen Palveluihin allokoitu työpanos (esim. käyntimäärät + suora & epäsuora panos)
Arkivaikuttavuus, turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Muutos oireissa Muutos toimintakyvyssä Jatkohoidon/-tuen tarve Asiakaskokemus

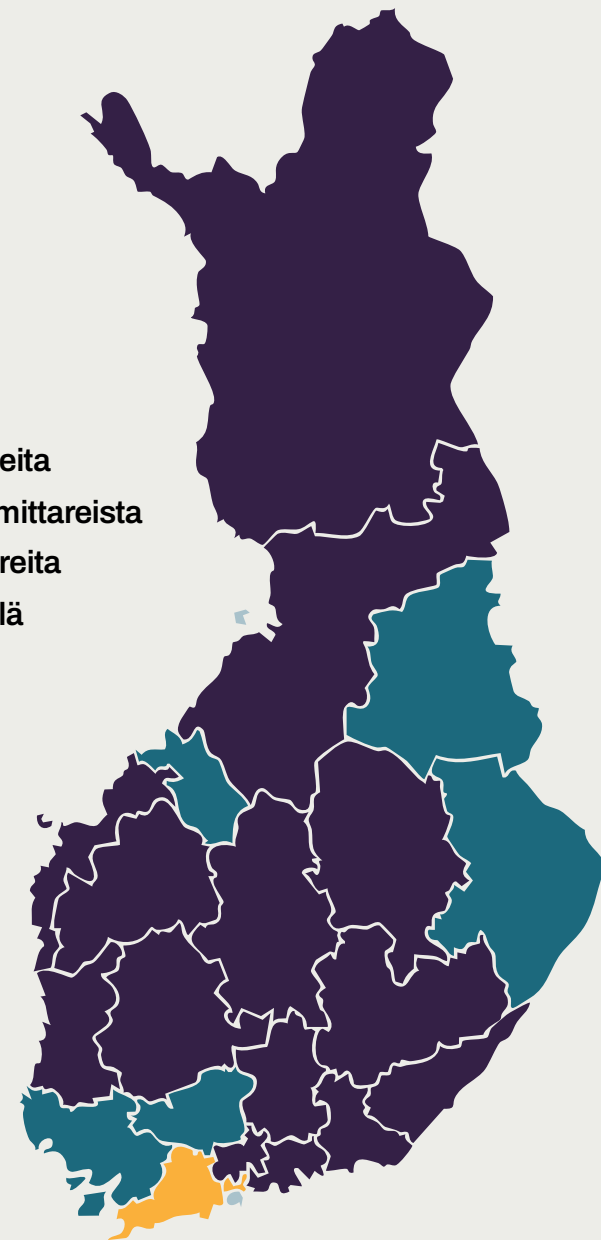
	Mittari
Aikuiset	
Masennus	PHQ-9
Yleistynyt ahdistus	GAD-7
Sos. tilanteiden pelko	SPIN-FIN
Paniikki	PDSS-SR
Unettomuus	ISI
Riippuvuudet	AUDIT-C/DUDIT
	Riippuvuuden kohteen mukaan
Keskittymisvaikeudet	ASRS-18
Nuoret	
Masennus	PHQ-9-A
Yleistynyt ahdistus	GAD-7
Sos. tilanteiden pelko	SPIN-FIN
Paniikki	PDSS-SR
Unettomuus	ISI
Riippuvuudet	AUDIT-C/DUDIT
	Riippuvuuden kohteen mukaan
Lapset	
Masennus	Lapsen RCADS-47
	Masennuksen alaskaala
Yleinen ahdistus	Lapsen RCADS-47:
	Yleisen ahdistuneisuuden alaskaala
Eroahdistus	Lapsen RCADS-47:
	Eroahdistuksen alaskaala
Sos. tilanteiden pelko	Lapsen RCADS-47:
	Sos. tilanteiden pelon alaskaala
Paniikki	Lapsen RCADS-47:
	Paniikin alaskaala
Pakko-oireet	Lapsen RCADS-47:
	Pakko-oireiden alaskaala
Haastava käytös	Lapsen SDQ
	Käyttöoireiden alaskaala

Esimerkki: yhteiset mittarit vaikuttavuuden seurannassa

Kaikkien ikäryhmien häiriö- ja ongelma-kohtaiset vaikuttavuuden mittarit

		Mittari
Aikuiset		
Masennus		PHQ-9
Yleistynyt ahdistus		GAD-7
Sos. tilanteiden pelko		SPIN-FIN
Paniikki		PDSS-SR
Unettomuus		ISI
Riippuvuudet		AUDIT-C/DUDIT
Keskittymisvaikeudet		Riippuvuuden kohteen mukaan ASRS-18
Nuoret		
Masennus		PHQ-9-A
Yleistynyt ahdistus		GAD-7
Sos. tilanteiden pelko		SPIN-FIN
Paniikki		PDSS-SR
Unettomuus		ISI
Riippuvuudet		AUDIT-C/DUDIT
		Riippuvuuden kohteen mukaan
Lapset		
Masennus		Lapsen RCADS-47 Masennuksen alaskaala
Yleinen ahdistus		Lapsen RCADS-47: Yleisen ahdistuneisuuden alaskaala
Eroahdistus		Lapsen RCADS-47: Eroahdistuksen alaskaala
Sos. tilanteiden pelko		Lapsen RCADS-47: Sos. tilanteiden pelon alaskaala
Paniikki		Lapsen RCADS-47: Paniikin alaskaala
Pakko-oireet		Lapsen RCADS-47: Pakko-oireiden alaskaala
Haastava käytös		Lapsen SDQ Käytösoireiden alaskaala

- Päätetty käyttää listan mittareita
- Päätetty käyttää osaa listan mittareista
- Käytetään joitain muita mittareita
- Mittareista keskustellaan vielä
- Mittareista ei ole keskusteltu
- Tieto puuttuu

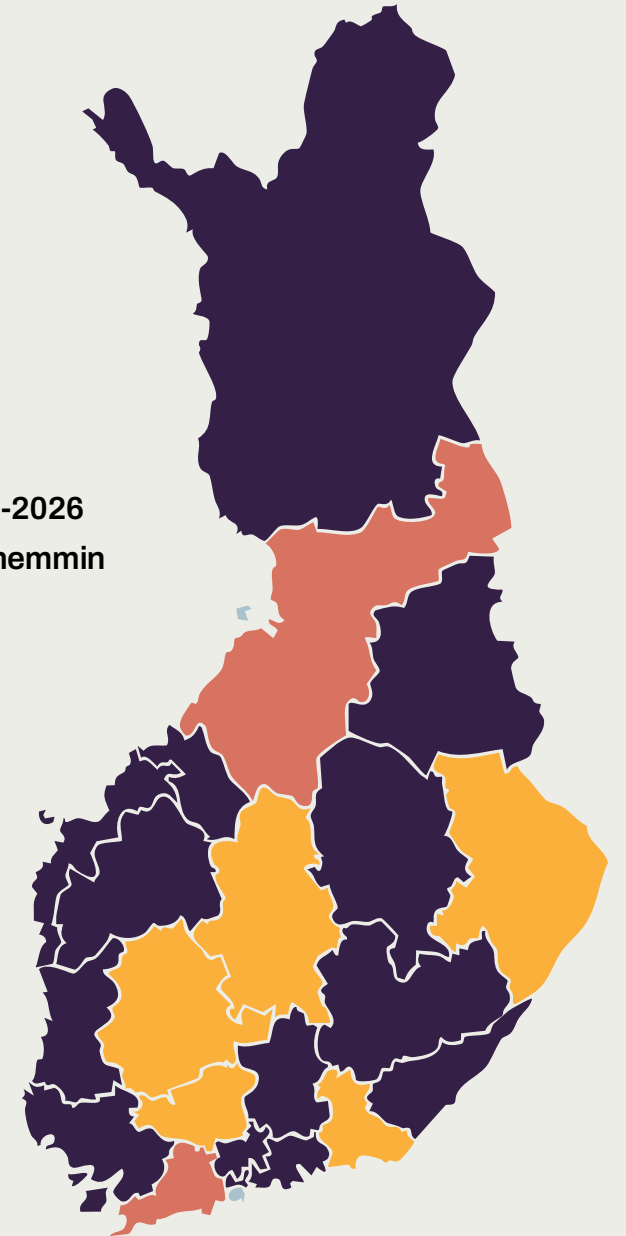

Esimerkki: vaikuttavuustiedon kerääminen

Aikuisten perustason palvelut

- Vaikuttavuustiedon kerääminen aikuisten palveluissa tavalla tai toisella yleisty.
- Lasten ja nuorten palveluissa vielä harvinaisempaa.
- Kerätyn tiedon pohjana yhteisesti määritellyt mittarit.
- Tiedonkeruun toteutuksessa eroja, mutta yhteistyö tietojärjestelmiä jakavien alueiden (esim. Lifecare) välillä on kasvanut.
- Samalla kehitetään tiedon hyödyntämisen prosesseja.

- Vaikuttavuustietoa kerätään
- Kerääminen aloitetaan 2025-2026
- Kerääminen aloitetaan myöhemmin
- Ei ole suunnitelmassa kerätä
- Tieto puuttuu

HVA	Lifecare	Apotti	OMNI	Mediatri	ESKO
Etelä-Karjala	X				
Etelä-Pohjanmaa	X				
Etelä-Savo	X				
Helsinki		X			
Itä-Uusimaa	X		X	X	
Kainuu	X				
Kanta-Häme	X				
Keski-Pohjanmaa	X				
Keski-Suomi	X				
Keski-Uusimaa			X		
Kymenlaakso	X				
Lappi	X				X
Länsi-Uusimaa	X		X		
Pirkanmaa			X		
Pohjanmaa	X				
Pohjois-Karjala				X	
Pohjois-Pohjanmaa	X				X
Pohjois-Savo			X		
Päijät-Häme	X				
Satakunta	X				
Vantaa ja Kerava		X			
Varsinais-Suomi			X		

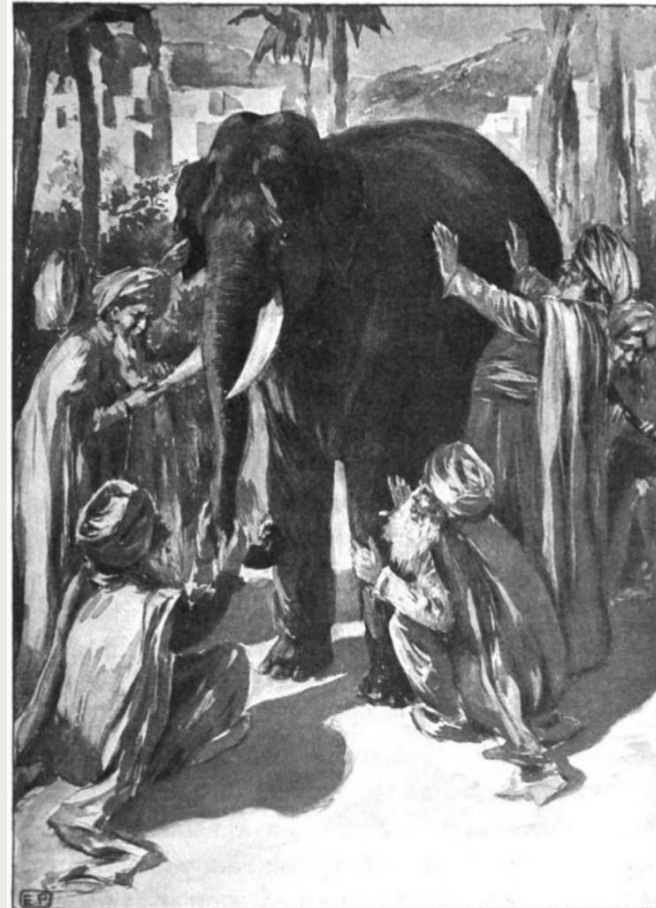
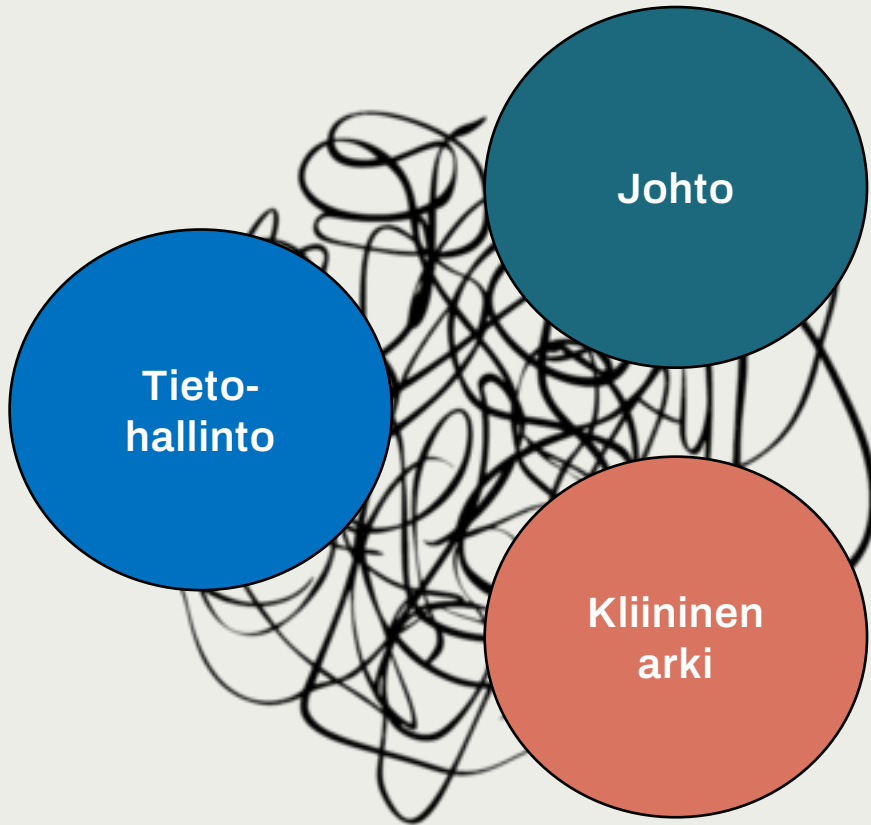
Terapiat
etulinjaan

Tunnistettuja haasteita, joita
parhailaan ratkotaan...

Mielenterveystalo.fi

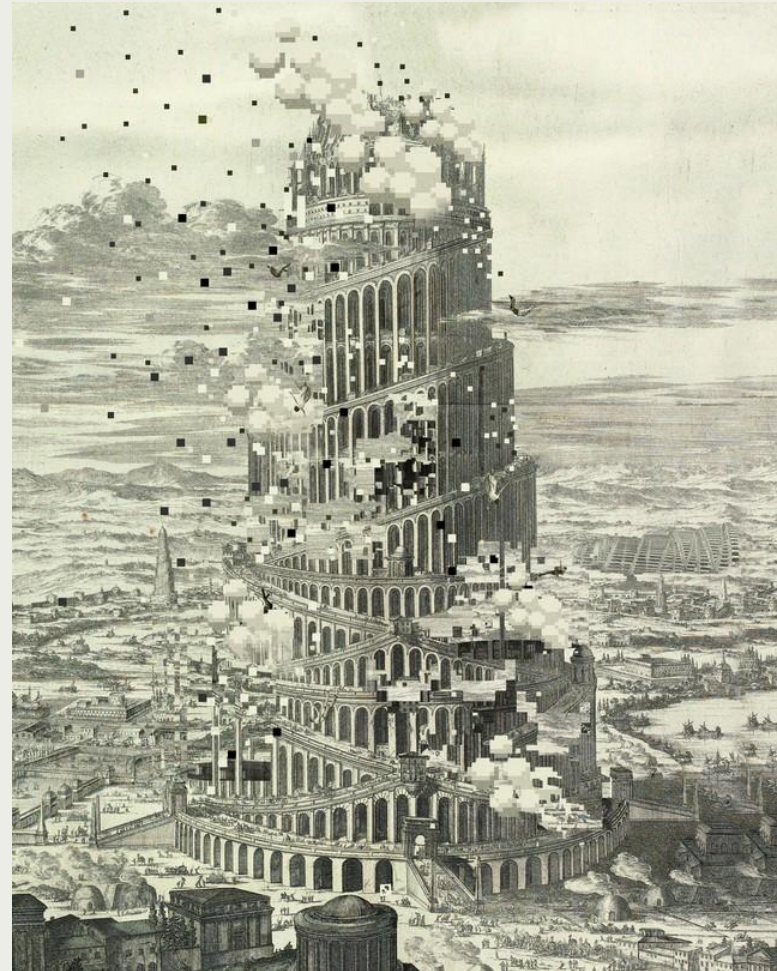
Ongelma 1 – organisaatioiden sisäinen hajanaisuus

Ongelma 2 – kompetenssit ja prosessit määrittämättä

Ongelma 3 –organisaatioiden välinen hajanaisuus

Ongelma 4 – ei riittävän huolellisesti asetettuja tavoitteita

Terapiat
etulinjaan

2. Näkökulmia ja työkaluja tavoitteiden asettamiseen

Mielenterveystalo.fi

Tavoitteita?

"Tulemme mittaamaan vaikuttavuutta?"

Minkä vuoksi?

Missä
järjestyksessä?

Miten liittyvät
toisiinsa?

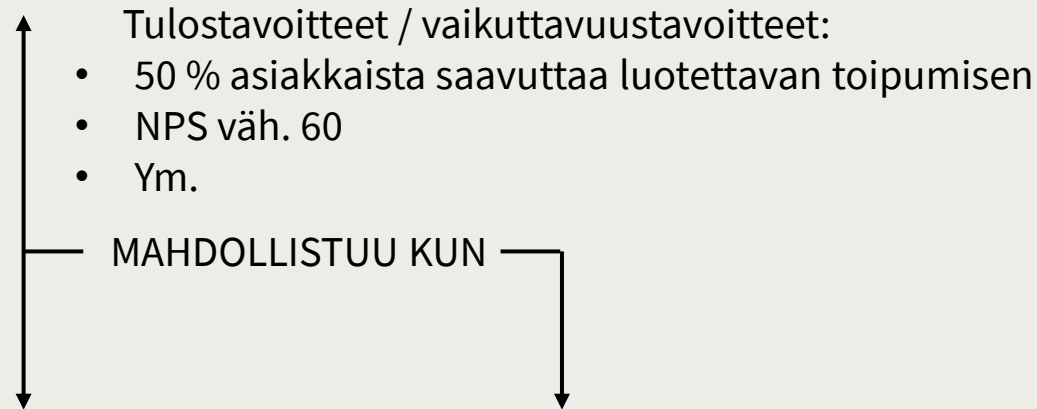
"Kehitämme potilastietojärjestelmää"

Tavoitteiden asettaminen

- Hyvin asetetut tavoitteet luovat rakennetta työlle ja mahdollistavat systemaattisen toiminnan kehittämisen.
- Kaikki tavoitteet eivät kuitenkaan ole tasavertaisia keskenään
- On hyvä tunnistaa eritasoiset tavoitteet:
 - Rakennetavoitteet: ”Otetaan käyttöön rutiinivasteen seurannan viitekehys”
 - Prosessitavoitteet: ”Saavutetaan 95 % täyttöaste oirekyselyissä psykososiaalisissa interventioissa”
 - Tulostavoitteet: ”50 % toipuu luotettavasti kognitiivisen lyhytterapian aikana”
- Tulostavoitteet jäävät useammin asettamatta – ne ovat kuitenkin keskeisimmät.

INDIKAATTORIT (mitä lopulta tavoittelemme)

VÄLITULOKSET (Mikä johtaa lopullisiin tavoiteisiin)

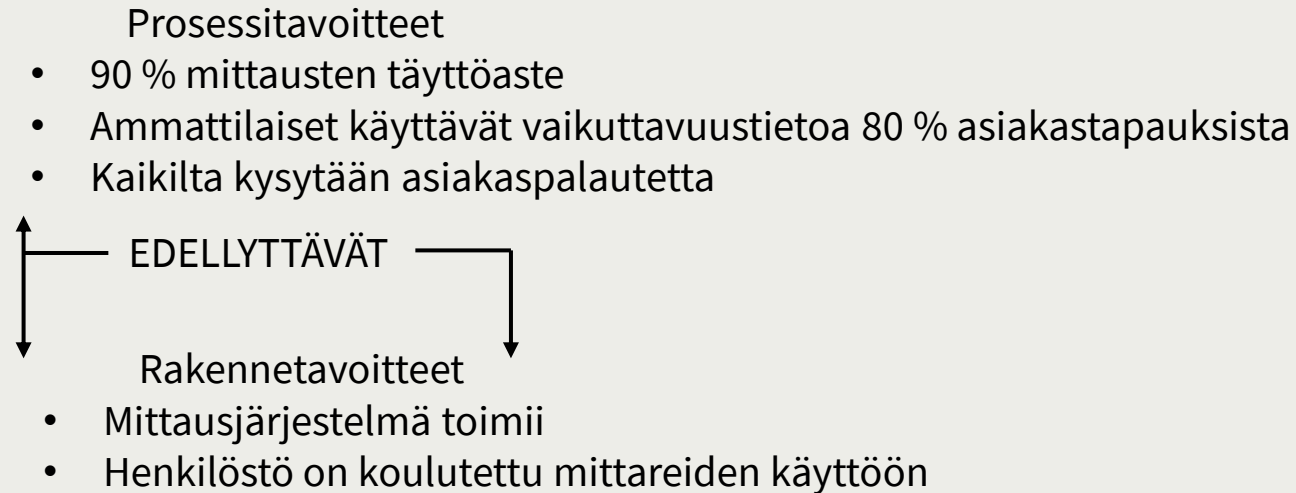

Table 1
Rates of reliable improvement and recovery, stratified by baseline symptom severity and outcome criteria.

	Improvement – Criterion 1a ^a	Recovery – Criterion 1b ^b	Improvement – Criterion 2a ^c	Recovery – Criterion 2b ^d
Depression (PHQ-9)				
Overall (N = 2627)	33.5% (31.4%, 35.8%)	–	46.9% (44.5%, 49.2%)	–
Clinical (>9 pts) (N = 2048)	31.9% (29.4%, 34.4%)	29.5% (27.1%, 32.0%)	53.0% (50.3%, 55.6%)	35.2% (32.7%, 37.8%)
Minimal/mild symptoms (0–9 pts) (N = 579)	39.4% (34.6%, 44.4%)	–	25.3% (21.1%, 29.9%)	–
Moderate symptoms (10–14 pts) (N = 796)	33.9% (30.0%, 38.1%)	33.4% (29.5%, 37.5%)	44.5% (40.3%, 48.7%)	42.8% (38.7%, 47.1%)
Moderately severe symptoms (15–19 pts) (N = 789)	33.1% (29.2%, 37.2%)	32.0% (28.1%, 36.1%)	58.1% (53.9%, 62.3%)	37.1% (33.1%, 41.3%)
Severe symptoms (≥20 pts) (N = 463)	25.8% (21.0%, 31.2%)	17.9% (13.7%, 22.7%)	59.3% (53.5%, 64.9%)	17.9% (13.7%, 22.7%)
Anxiety (GAD-7)				
Overall (N = 3928)	41.2% (39.3%, 43.1%)	–	56.2% (54.3%, 58.1%)	–
Clinical (>9 pts) (N = 2649)	41.6% (39.3%, 44.0%)	37.5% (35.2%, 39.7%)	65.7% (63.4%, 67.9%)	44.7% (42.4%, 47.0%)
Minimal/mild symptoms (0–9 pts) (N = 1279)	40.1% (36.8%, 43.6%)	–	35.9% (32.6%, 39.3%)	–
Moderate symptoms (10–14 pts) (N = 1422)	44.1% (41.0%, 47.3%)	41.5% (38.3%, 44.6%)	61.3% (58.2%, 64.4%)	52.4% (49.2%, 55.5%)
Severe symptoms (≥15 pts) (N = 1227)	38.6% (35.2%, 42.1%)	32.6% (29.4%, 36.0%)	70.9% (67.7%, 74.0%)	35.5% (32.2%, 38.9%)

^a A 50% reduction in symptom scores.

^b A 50% reduction in symptom scores and a change from ≥10 points to ≤9 points.

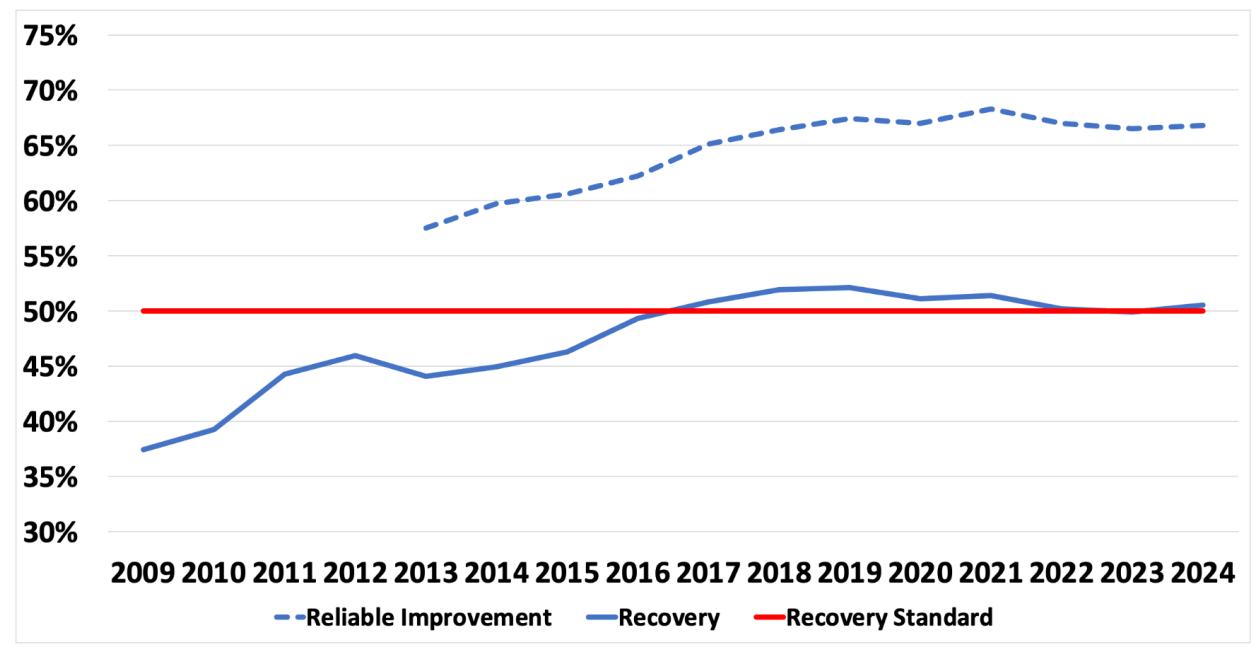
^c A 5-point reduction in symptom scores on the PHQ-9 (depression) or a 4-point reduction in symptom scores on the GAD-7 (anxiety).

^d A 5-point reduction in symptom scores on the PHQ-9 (depression) or a 4-point reduction in symptom scores on the GAD-7 (anxiety) and a change from ≥10 points to ≤9 points with both PHQ-9 and GAD-7 ≤ 9 points at the end of treatment.

Associations of prior treatment, waiting time, symptom severity, and session frequency with symptom change in CBT for depression and anxiety in primary care

Kasper Mikkonen^{a,b,*}, Sakari J. Lintula^{a,b}, Tom Rosenström^b, Jari Lahti^{b,c}, Eeva-Eerika Helminen^{a,d}, Samuli I. Saarni^{a,e,f}, Suoma E. Saarni^{a,e,g}

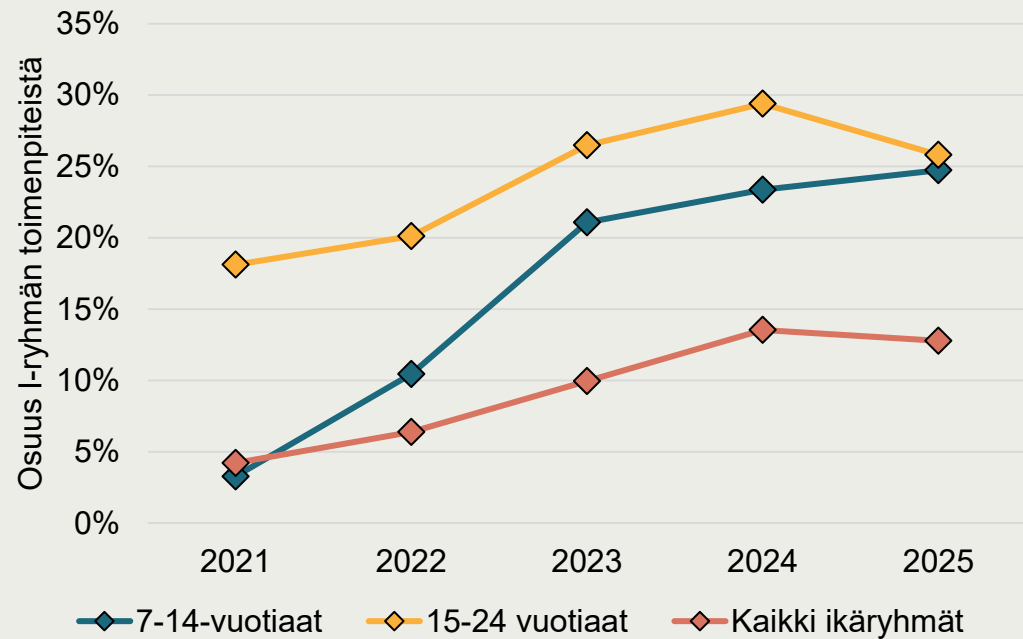
NHS Talking Therapies So Far (2024)

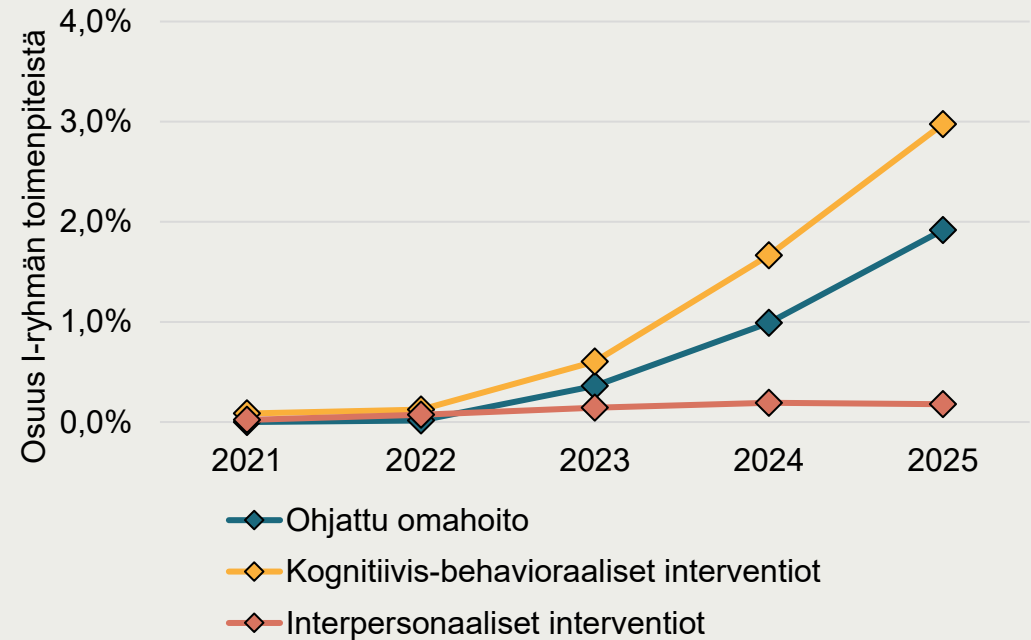
Näyttöön perustuvat interventiot

Terapeuttinen keskustelu

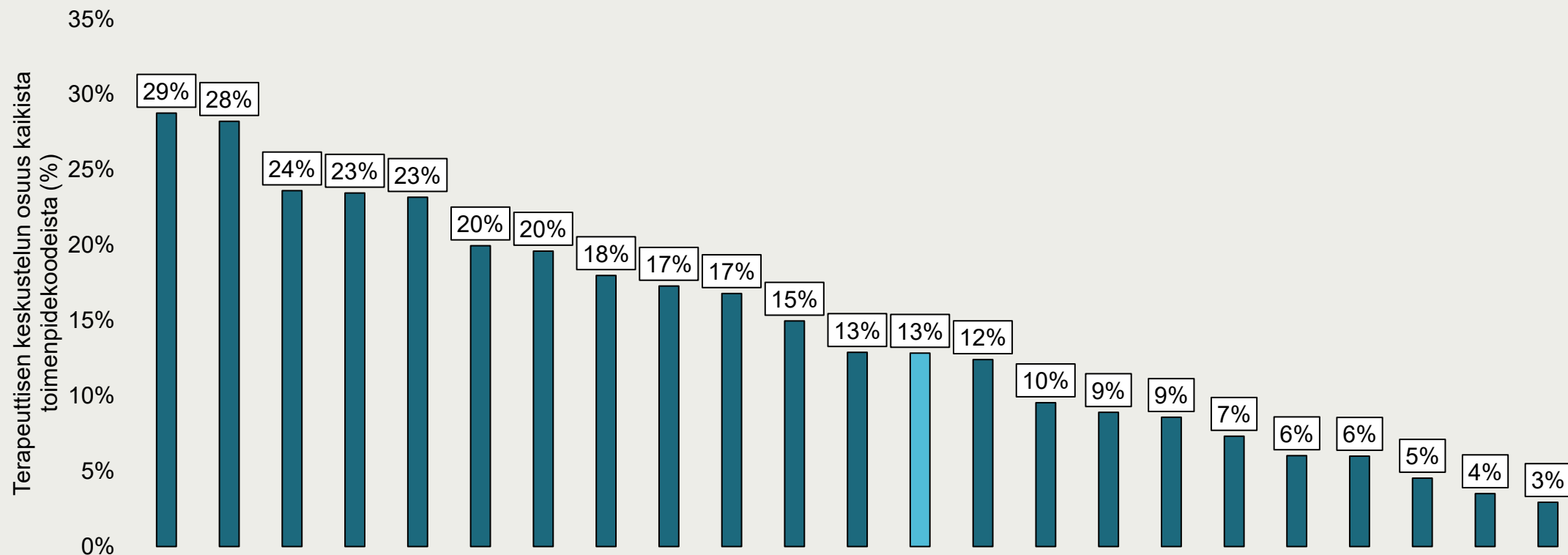
Terapeuttisen keskustelun osuus
I-ryhmän tmp. koodeista

Käyttöön otettujen psykososiaalisten
interventioiden osuus I-ryhmän tmp. koodeista

Terapeuttisen keskustelun osuus I-ryhmän toimenpidekoodeista hyvinvointialueittain

FIKSU-tavoite

F	Fokusoitu. Tavoite on määritelty tarkasti.
I	Inhimillinen. Tavoitteeseen on mahdollista päästä käytettävissä olevilla resursseilla.
K	Koeteltavissa. Tavoitteen saavuttamista voidaan jälkeenpäin arvioida.
S	Suunniteltu. Tavoitteelle on asetettu määräaika
U	Uurastettavissa. Tavoite on saavutettavissa tehokkaalla työskentelyllä.

“Balanced scorecard”

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallinen tavoite	Oman organisaation tavoite
Saatavuus Viive yhteydenotosta hoidon tarpeen arvioon (vrk.) Viive hoidon tarpeen arviosta interventioon (vrk.) Palveluita odottavien lukumäärä (yhteydenotosta hoidon tarpeen arviota odottavat & hoidon tarpeen arviosta interventiota odottavat)	 <i>x % pääsee hoidon tarpeen arvioon x kuluessa yhteydenotosta</i> <i>x % aloittaa intervention x kuluessa hoidon tarpeen arviosta.</i> <i>Jonossa enintään x asiakas.</i>
Saavutettavuus, yhdenvertaisuus Interventioiden kohdeoire/-ongelma Apua hakevien aiempi psykososiaalinen hoito/tuki samaan kohdeoireeseen/-ongelmaan viimeisen vuoden aikana	 <i>x % palvelukontakteista tiedetään, mihin kohdeoireeseen/-ongelmaan se kohdentuu</i> <i>Yksikkö ja hva-tasolla tunnetaan, kuinka suuri osa palveluita hakevista ovat lyhyellä aikavälillä palaavia asiakkaita.</i>
Laatu, arkikustannusvaikuttavuus Toteutettu palvelu (toimenpidekoodi) Käypä hoito-/PALKO suositusten noudattaminen Palveluihin allokoitu työpanos (esim. käyntimäärät + suora/epäsuora panos)	 <i>x % palvelukontakteista käytetään toimenpidekoodia.</i> <i>x % palvelukontakteista on Käypä hoito- tai PALKO-suositusten mukaista hoitoa.</i> <i>Yksikkö ja hva-tasolla tunnetaan interventioiden keskimääräinen kesto ja vaihteluväli. 1. portaan interventioiden keskimääräinen käyntimäärä on X käyntiä ja 2. portaan interventioiden keskimääräinen käyntimäärä on X käyntiä.</i>
Arkivaikuttavuus, turvallisuus Muutos oireissa Muutos toimintakyvyssä Jatkohoidon/-tuen tarve Asiakaskokemus	 <i>x % asiakkaista toipuu luotettavasti masennuksen ja ahdistuksen hoidossa 1–2 portaiden hoitojen aikana.</i> <i>x % asiakkaista käytetään sekä oire- että toimintakyvyn mittareita.</i> <i>x % masennus- tai ahdistusoireiden vuoksi hoidetuista ei tarvitse jatkohoitoa 1–2 portaiden hoitojen jälkeen.</i> <i>x % palveluprosesseista mitataan asiakaskokemusta</i>

Terapiat etulinjaan

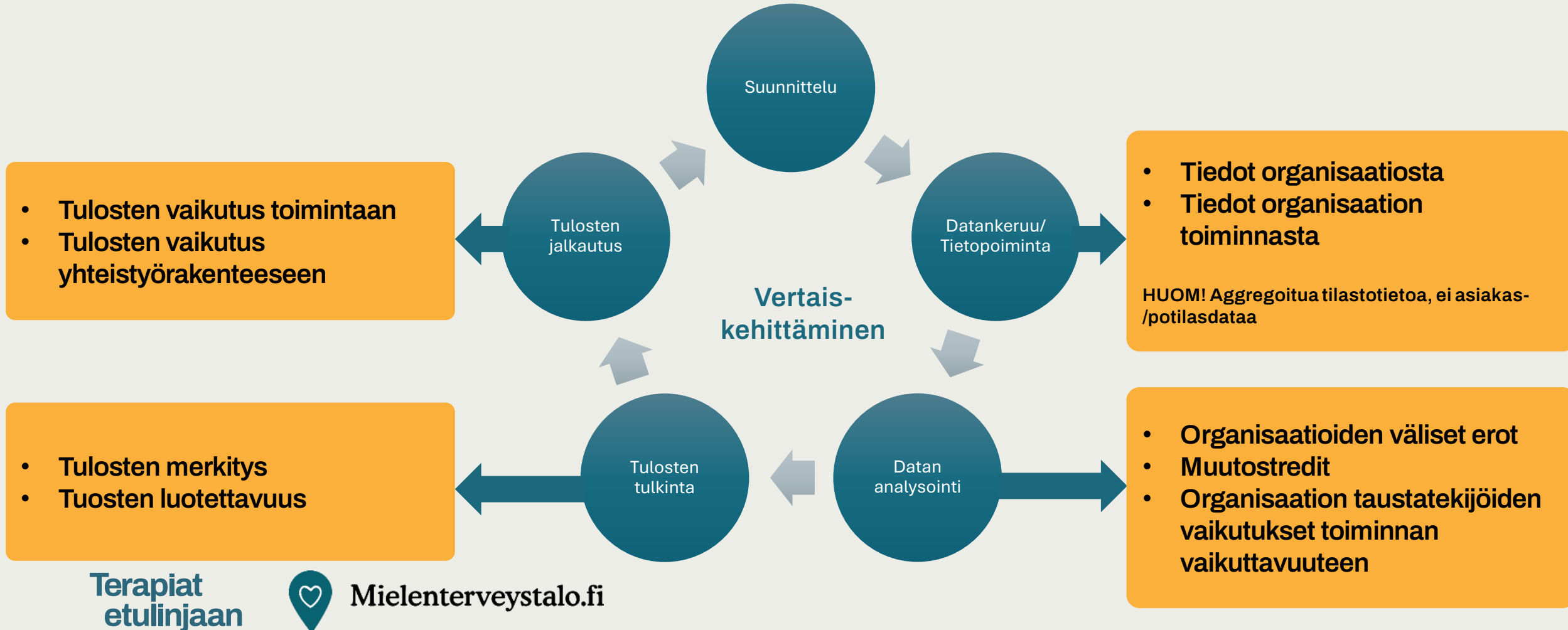
3. Tavoitteita kohti!

Terapiat etulinjaan –toimintamallin tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden seurannan palvelut tavoitteiden seurannan ja saavuttamisen tukena.

Mielenterveystalo.fi

Vertaiskehittäminen // benchmarking

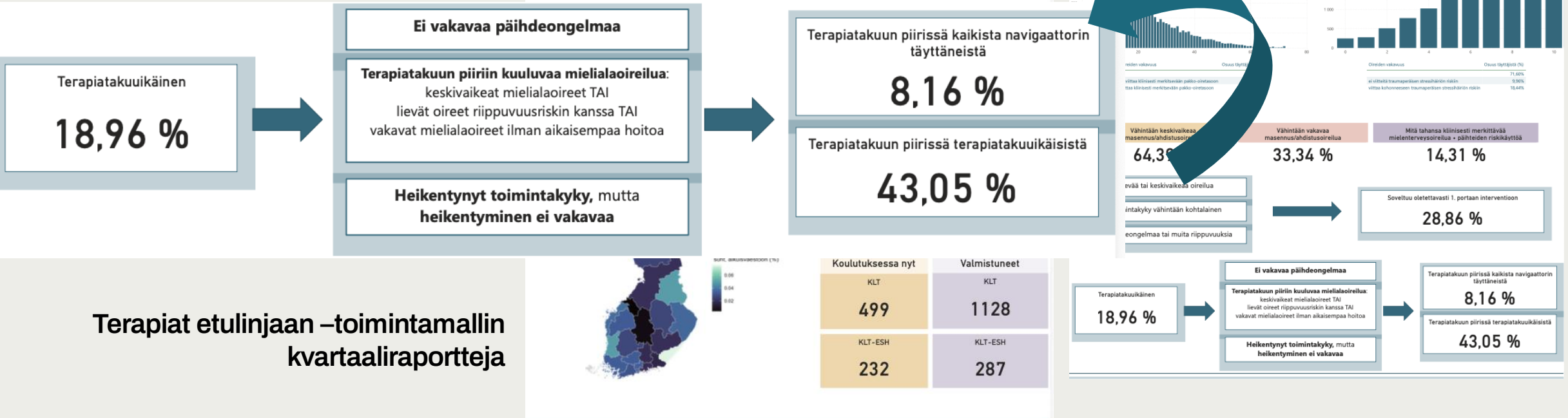
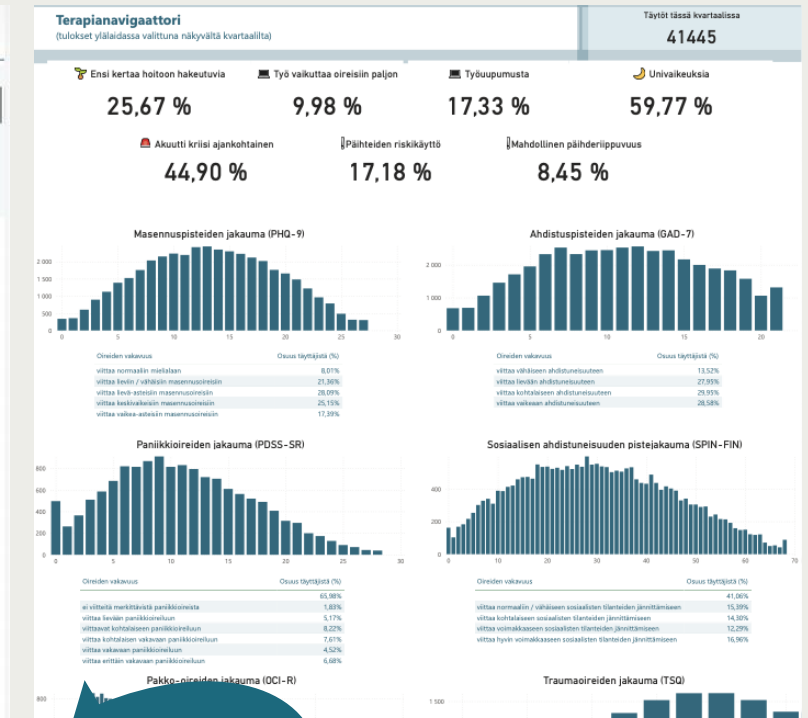
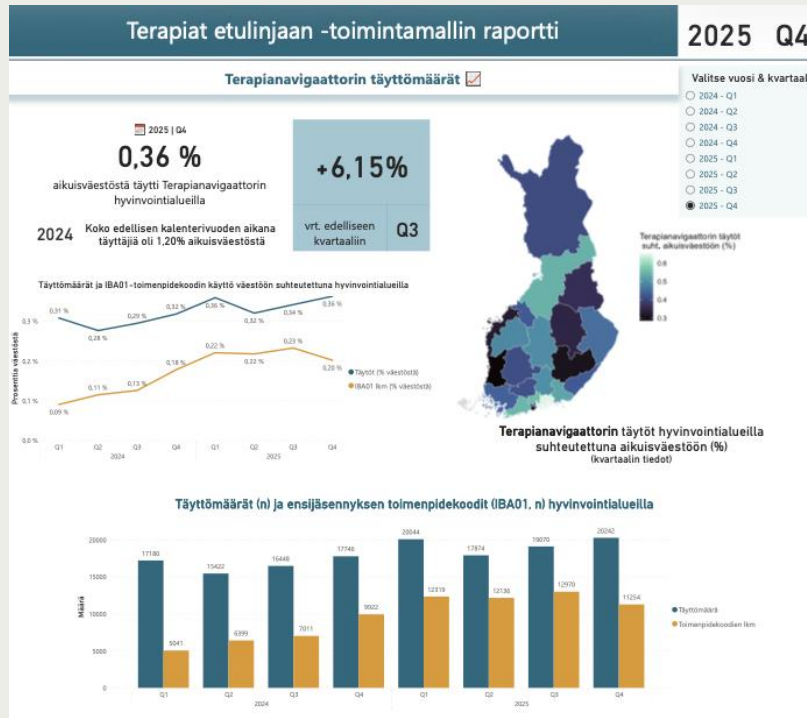
33. Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuuden arviointi

Tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin palvelut auttavat hyvinvointialueita kehittämään mielenterveyspalveluita vaikuttavuusperustaisesti. Tavoitteena on ylläpitää kansallisia verkostoja ja yhteistyömalleja niin, että hyvinvointialueet keräisivät omaan käyttöönnsä tietoja riittävän samankaltaisilla tietomäärittelyillä. Tämä on välttämätöntä, jotta alueet voivat tehdä keskenään vertaiskehittämistä ja oppia toisiltaan parhaita käytäntöjä.

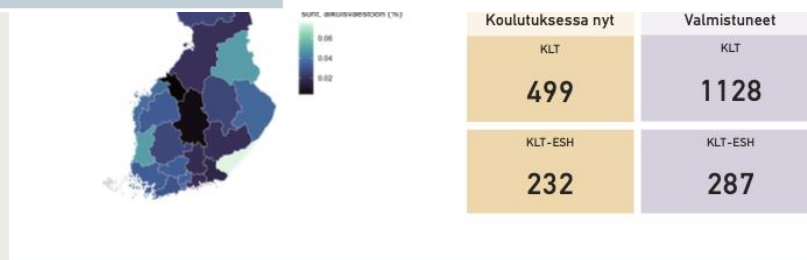
Autamme tekemään datasta ymmärrettävää ja hyödynnettävää tukemalla tietojen keräämistä, analysoimalla aineistoja, yhteiskehittämällä alueellisesti tietojohdamisen arjen rakenteita sekä edistämällä mielenterveyspalveluihin liittyvää tutkimustyötä ja vertaiskehittämiskäytäntöjä.

Yhteistyössä toteuttavan työn keskeisinä vastinpareina ovat palveluista vastaavat henkilöt, esihenkilöt sekä toiminnan kehittämisen koordinoijista vastaavat henkilöt.

Terapiat etulinjaan –toimintamallin käsikirja

Terapiat etulinjaan –toimintamallin kvartaaliraportteja

Yhteenveto

1. Vaikuttavuudelle tulee asettaa tavoitteet.
2. Tavoitteita tulee asettaa ja seurata monipuolisesti ja systemaattisesti.
3. Vaikuttavuuden vertaiskehittäminen (ja ylipäänsä onnistunut kehittäminen) edellyttää yhteistä kieltä, yhteistä tietomäärittelyä ja yhteisiä prosesseja.
4. Terapiat etulinjaan –toimintamalli ylläpitää tiedolla johtamisen verkostoa ja auttaa vaikuttavuuden seurannan kysymyksissä ja edistää vertaiskehittämisen rakenteen ja –prosessien perustamista.